

Editorial

Radim Marada

Sociologie generací má svého nezpochybnitelného klasika – a téměř žádnou tradici. To je výhoda i nevýhoda, jak se to vezme. Karl Mannheim, jehož ustavující text k sociologii generací představujeme českému čtenářstvu poprvé v českém překladu, vytyčil před téměř osmdesáti lety základní osy výzkumného programu, jenž výslovně volá po empirickém otestování a implicitně po teoretickém rozvinutí i korekci. Obojího se mu dosud dostalo v míře, která daleko zaostává za tradicí sociologického výzkumu tříd, etnicit, religiozity, sociálního rodu a dalších strukturujících mechanismů sociálního prostředí.

Na jedné straně jde o lákavou výzvu: pole zkoumání je otevřeno, dobře připraveno, a čeká na své plné analytické zúrodnění. V sociálních vědách najdeme málo tak atraktivních a zároveň opomíjených klasických témat, v nichž jde stále držet krok se vším podstatným, co bylo dosud napsáno. Přitáhne-li toto téma nakonec masivnější pozornost sociologů a socioložek, dojdou možná záhy k bodu, kdy bude třeba výrazněji zasáhnout do Mannheimova schématu, snad ho i opustit a nahradit jiným, přesnějším, nebo jej alespoň doplnit o stejně analyticky plodné alternativy. Bez soustavné a soustředěné práce – empirické i konceptuální – to ale nepůjde. Mannheimův text dodnes zůstává svěžím teoretickým programem, jenž může oslovit naši sociální zkušenost a analytickou představivost. To je jeden z důvodů, proč jsme se rozhodli připravit dvojčíslo *Sociálních studií* na téma generace – a uvést jej právě překladem Mannheimova klasického příspěvku.

Na druhé straně je ale poněkud zakrnělá tradice překážkou. V akademické produkci schází viditelná a setrvalá výzva, abychom generační dělení společnosti brali analyticky vážně a soustavněji je zahrnovali do našich výkladových perspektiv – alespoň tam, kde to může být účelné. Stačí se podívat do věcných rejstříků základní i podružnější sociálně vědné produkce posledních desetiletí. Opakuje se v nich kde co, odkaz na generace tam však najdeme zřídka. A když už, pak často v marginálním nebo rovnou nepřesném kontextu. Zato v populárních médiích se nástup nové generace ohlašuje přinejmenším dvakrát ročně. To je ovšem spíše mocný vklad do diskreditace tématu a zatemnění analytických souřadnic. Pro akademickou produkci – alespoň chce-li se vyhnout žurnalistické povrchnosti – zůstává téma generací povětšinou mimo zorné pole výkladu. A poučenější žurnalistika tak postrádá jednu z inspirací. Pro současnější generace sociologů a socioložek možná Mannheimův text není tak svěží a sdělný, snad se jim zdá příliš komplikovaný, archaický, metodologicky neuchopitelný. A přehlednější impulsy nejsou snadno k mání. Není z čeho vycházet, na co odkazovat

a – špatně se to počítá. To všechno je ale pořád dobrá zpráva, neboť volný prostor k solidní analytické práci zůstává.

* * *

Jedním z ojedinělých současnějších pokusů o systematické zhodnocení a doplnění Mannheimova teoretického programu je následující Corstenova stat' *Čas generací*. Ve věcnějším ohledu pak dostalo téma generací výrazné místo v rámci současné kulturně sociologické debaty o kolektivním traumatu, již zde představuje Giesenova práce a na niž navazuje text Maradův. Příspěvky Marcela Mečiara a Dana Ryšavého uplatňují generační výkladovou perspektivu na dvou empirických příkladech nedávné české historie a současnosti. Text Dany Sýkorové potom tuto perspektivu uvádí do souvislosti s již poměrně rozvinutým výzkumem fenoménu stárnutí. Ukazuje na možnost vzájemného obohacení analytických kategorií věku a generací, přičemž zároveň respektuje rozdílné výkladové možnosti, jež jeden nebo druhý poskytují.

Představuje tak zároveň tematické pojitko s druhým oddílem tohoto čísla *Sociálních studií*. Ten je věnován otázkám životního běhu, pojednávaným především na ose stáří-mláď. Je uveden obecnějšími konceptuálními rozbory mezinárodních autorit Heinze a Krügerové, jakož i domácí autorky Jany Havlíkové. Oba texty přitom na generační aspekty životního běhu výslovně odkazují, první z nich o něco výrazněji. To je případ i následujících příspěvků Lucie Vidovičové a Evy Gregorové, Marie Přidalové či Michaely Pyšňákové, které tak činí v rozličných věcných souvislostech, konkrétně v kontextech věkových norem, stárnutí a mláď. Všechny tak představují dobré inspirace pro zpřítomnění tématu generací a generačního konfliktu v sociologické produkci a jeho pevnější usazení v sociologické představivosti.